

Mladinska sekcija DOPPS je v letu 2009 izvedla projekt Veliki žagar – spoznajmo ptico v naši soseski. Projekt sta sofinancirali Mestna občina Kranj in občina Medvode.

Cilji projekta so bili:

- popis populacij velikega žagarja na območju Save med Kranjem in Drulovko ter na Zbiljskem jezeru,
- izdelava primernih gnezdilnic za gnezditev velikega žagarja,
- izvedba izobraževalnih predavanj in izletov o velikem žagarju,
- širjenje znanja in poznavanja velikega žagarja in drugih vodnih ptic na območju Save med občani Mestne občine Kranj in Občine Medvode, s posebnim poudarkom na mladih.

Ta zloženska je nastala s finančno podporo Mestne občine Kranj in Občine Medvode.

Informacije:
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS)
Tržaška cesta 2, p.p. 2990, 1001 Ljubljana, tel: 01/426 58 75
E-pošta: dopps@dopps.si, spletna stran: www.ptice.si

DOPPS je neprofitna, nevladna in naravovarstvena organizacija, ustanovljena leta 1979. Poslanstvo DOPPS je varovanje ptic in njihovih habitatov z raziskavami, naravovarstvenimi aktivnostmi, popularizacijo ornitologije, izdajateljsko in izobraževalno dejavnostjo ter sodelovanjem z drugimi nevladnimi in vladnimi organizacijami. DOPPS je polnopravni partner svetovne zveze za varstvo ptic BirdLife International, ki v Evropi združuje več kot 2 milijona članov.

Mladinska sekcija DOPPS deluje od leta 2005. Združujemo vse člane društva mlajše od 30 let in mlade, ki jih zanimajo ptice in narava. Skupaj sekcija šteje več kot 300 članov, ki se družimo in udeležujemo aktivnosti sekcije in DOPPS po vsej Sloveniji.

Besedilo: Blaž Blažič / Ilustracije: Blaž Blažič / Lektura: Jurij Hanžel, Tanja Šumrada / Fotografije: Tone Trebar in Peter Buchner / Oblikovanje: Darja Šipec / Tisk: Schwarz d.o.o. / Naklada: 3000 izvodov

DOPPS, Ljubljana 2009

VELIKI ŽAGAR

Žagarje uvrščamo med vodne ptice. To je posebna skupina ptic, za katero je značilno, da imajo kratke noge, močno telo in plavalno kožico med sprednjimi prsti. Mednje poleg žagarjev spadajo tudi race, gosi in labodi.

Žagarje poleg zgoraj navedenih lastnosti prepoznamo še po dolgemu, vitkem telesu ter tankem, kavljastem kljunu s stranskimi zobci. Po teh zobcih so žagarji tudi dobili svoje ime. Njihova glavna naloga je predvsem zadržati ribe, ki so žagarjeva najljubša hrana, v kljunu. Žagarjem je prav tako skupno, da se odlično potaplajo. To jim omogočajo posebno prilagojene noge, ki so na trupu nameščene bolj zadaj, zato z njimi med potopom lažje plovejo.

V Sloveniji se pojavljajo trije predstavniki te skupine. Veliki žagar (*Mergus merganser*) je največji izmed njih ter tudi edini, ki v Sloveniji gnezdi. Preostali dve vrsti se pri nas pojavljata le na prezimovanju. Srednjega žagarja (*Mergus serrator*) lahko opazujemo predvsem na naši obali, kjer je reden zimski gost. Mali žagar (*Mergus albellus*) pa se v zimskem času redno pojavlja le na reki Dravi ter na Cerkniskem jezeru.

Mali žagar (*Mergus albellus*)

Srednji žagar (*Mergus serrator*)

Veliki žagar (*Mergus merganser*)

VELIKI ŽAGAR

JE RAZŠIRJEN VSE OD SEVERNE AMERIKE PREKO EVROPE DO SEVERNEGA DELA AZIJE.

V Evropi ga strnjeno najdemo le v Skandinaviji ter ob Baltiku, izolirane gnezdeče populacije pa najdemo na Islandiji, Britanskem otočju, Balkanu in v Alpah.

Za življenjski prostor si ta gnezdilka, ki jo je zaradi nedostopnih predelov voda, kjer gnezdi, zelo težko odkriti, izbere predvsem bistra, z ribami bogata sladkovodna jezera. Tako na severu Evrope gnezdi predvsem ob jezerih v tajgi, v Alpah pa jih najdemo ob akumulacijskih jezerih ter poplavljenih soteskah. Ponekod gnezdi ob rekah celo v mestih, če tam najdejo ugodne pogoje za gnezdenje.

ZA GNEZDENJE

SAMICA POTREBUJE DREVESNO DUPLO ALI SKALNO VOTLINO,

ki je od vode oddaljena največ en kilometer. Pogosto uporabi kar zapuščena drevesna dupla drugih ptic, denimo črne žolne. Znani so primeri, ko si je samica za gnezdenje izbrala kar star cerkveni zvonik ali vdolbino v hiši. Ponekod v Veliki Britaniji in v Skandinaviji že gnezdi v posebnih, zanje pripravljenih, lesenih gnezdilnicah. Kjer dreves ni veliko, recimo na Islandiji, lahko v enem deblu gnezdi celo do pet samic skupaj!

Konec aprila ali v začetku maja samica v gnezdu že vali od 5 do 9 jajc. V začetku junija se iz njih izležejo rjavkasto-beli mladiči, ki že drugi dan po izvalitvi poskačejo iz gnezda, ki je lahko do 15 metrov nad tlemi. Samice za mladiče ponavadi skrbijo same, brez pomoči samcev. Pogosto tvorijo nekakšne »račje vrtce«, da se lahko ostale samice prehranjujejo, medtem ko ena od njih vodi in pazi na mladiče. Po gnezditvi žagarji odletijo na točno določena mesta, kjer se jih lahko zbere tudi več sto. Tam samci izgubijo svoj paritveni sijaj ter postanejo zelo podobni samicam.

VELIKI ŽAGAR

SKRIVNOSTNI GNEZDILEC SLOVENIJE

Ta odličen potapljač gnezdi tudi v Sloveniji, vendar je zelo redek. Največ, do 10 parov, jih gnezdi na območju gorenjske Save. Posamezni pari gnezdi tudi na Soči, v Posavju in na Muri.

V Sloveniji velikega žagarja najlažje opazujemo pozimi. V tem času se v srednje velikih skupinah pojavlja na večjih akumulacijskih jezerih po vsej državi. Pogosto ga bomo opazili kako plava in občasno »kuka« pod vodno gladino. Tako se namreč najlažje osredotoči na lokacijo svojega najljubšega plena – rib. Med lovljenjem rib ga pogosto zasledujejo posamezni galebi, ki mu skušajo na vsak način izmakniti ulov.

Kot mnogo slovenskih gnezdečih ptic je veliki žagar v Sloveniji na seznamu redkih in ogroženih vrst. Ogroža ga predvsem onesnaževanje rek in jezer z odpadnimi snovmi.

OBMOČJA

VELIKEGA ŽAGARJA NA GORENJSKEM

Velikega žagarja pozimi razpršeno najdemo na vseh večjih vodnih telesih Gorenjske. Ko nastopi čas gnezdenja, se umakne predvsem v mirnejše in težko dostopne predele počasi tekočih gorenjskih voda. Na Gorenjskem je gnezdenje potrjeno na treh lokacijah. Največ parov gnezdi v soteski Zarica pri Trbojskem jezeru. To je predvsem posledica nedostopnosti ter visokih konglomeratnih sten, ki jih soteska nudi v izobilju. Posamezni pari gnezdijo še na Savi med Kranjem in Drulovko ter na Zbiljskem jezeru.

